

Konferencja naukowa
PRODUKTYWNOŚĆ GOSPODARKI:
uwarunkowania, determinanty, perspektywy

Zastosowanie metody funkcji kontrolnych do pomiaru produktywności przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce¹

Mirosław Błazej

GUS, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów

Mariusz Górajski

GUS, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów,
Uniwersytet Łódzki, Katedra Ekonometrii

¹ Wyniki stanowią rozwinięcie badań zrealizowanych w ramach współpracy GUS z Międzynarodowym Funduszem Walutowym w 2018 r. (por. IMF Country Report No. 19/38, 2019)

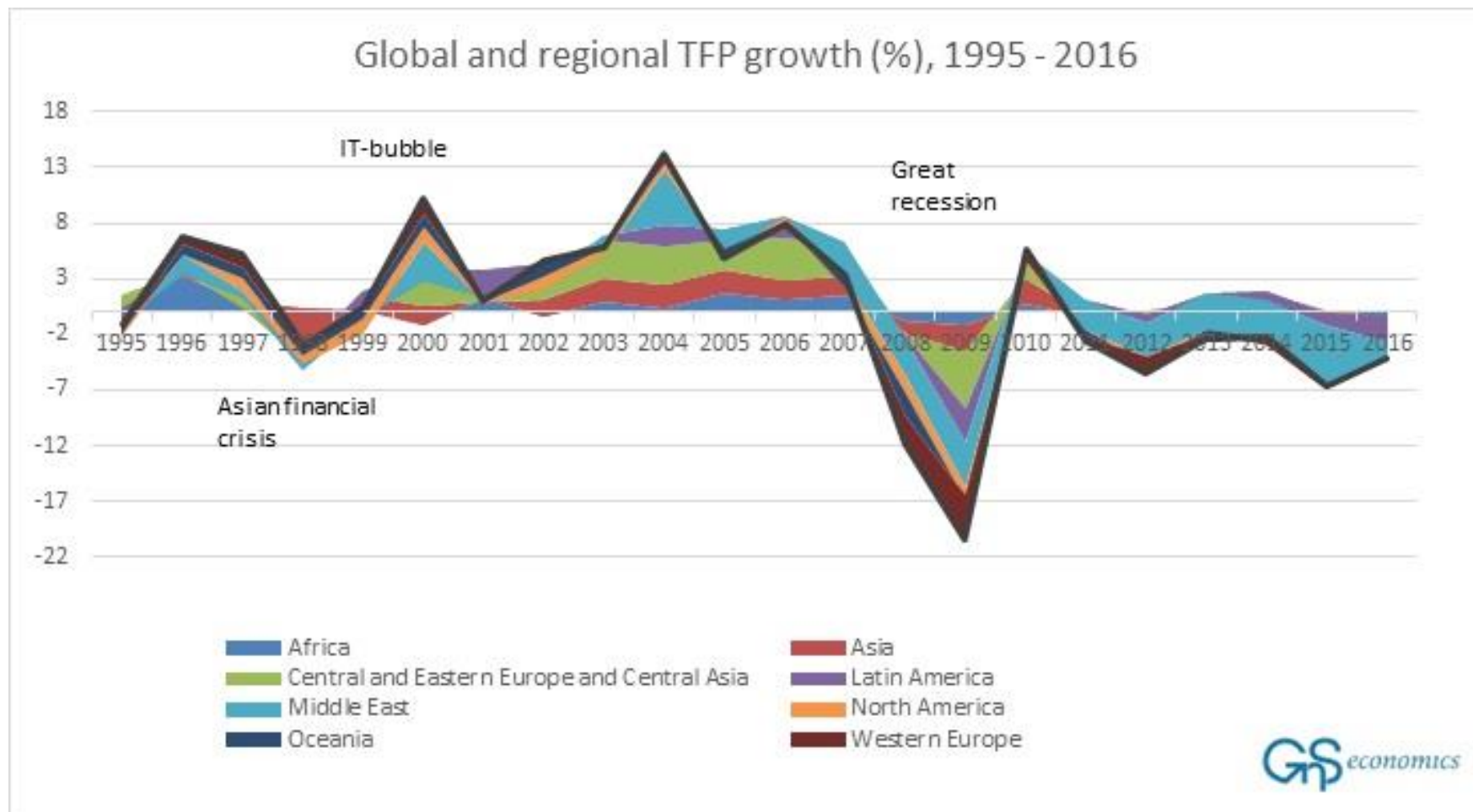
Plan

- **Motywacja i cel badania**
- **Estymacja funkcji produkcji: metoda funkcji kontrolnych**
- **Pomiar TFP dla przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce**
- **Determinanty TFP przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce**

Motywacja

- łączna produktywności czynników produkcji (dalej *TFP*) - określa efektywności zamiany wszystkich nakładów czynników produkcji na wielkość produkcji w danym przedsiębiorstwie (Solow 1957)
- pomiar TFP jak i jego główne determinanty są jednymi z podstawowych zagadnień w teorii wzrostu gospodarczego
- po ostatnim globalnym kryzysie finansowym (GKF):
  - potwierdzono spowolnienie w dynamice wzrostu światowej granicy technologicznej (por. IMF 2016, OECD 2015).
  - odnotowano spowolnienie transferu technologii z gospodarek najlepiej rozwiniętych do krajów rozwijających się (por. IMF 2016, OECD 2015, IMF 2019)
  - dla wielu gospodarek brak powrotu na ścieżkę wzrostu TFP sprzed GKF stanowi tzw. „zagadkę produktywności”

„Zagadka produktywności”

Zródło: 04-18-18 Tuomas Malinen of GnS Economics - "Zombies And The End Of The "Global Synchronized Recovery"

Cel

- pomiar TFP w oparciu o wyznaczenie składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji
- wyznaczenie indywidualnej produktywności przedsiębiorstw za pomocą ekonometrycznych modeli funkcji produkcji (por. van Beveren 2012; Akerberg, D., Benkard, Berry, S., oraz Pakes, A. 2007)
- wskazanie czynników zewnętrznych, odpowiedniej polityki gospodarczej lub regulacji rynkowych czy uwarunkowań instytucjonalnych, które pozwolą na stymulację poziomu lub tempa wzrostu indywidualnej produktywności przedsiębiorstw

Badania nad ekonometrycznym pomiarem TFP

- dla Polski głównie analizy wykonane dla agregatowej funkcji Cobb-Douglasa oraz przy założeniu stałych efektów skali w podregionach lub według województw (por. m. in. Dańska-Borsiak (2011), Dańska-Borsiak oraz Laskowska (2012))
- w pracy Sulmierska (2014) przeprowadzono bardzo obszerne badanie łącznej produktywności czynników produkcji w sektorach przemysłu gospodarki polskiej dla trzech poziomów agregacji danych
- Hagemeyer (2006), Hagemeyer i Kolasa (2011) estymują funkcję produkcji i dokonują pomiaru TFP dla przedsiębiorstw w Polsce
- nieliczne prace nad pomiarem TFP na podstawie jednostkowych danych panelowych (por. Olley i Pakes 1996, Pavcnik 2002, Levinsohn i Petrin 2003, Breunig oraz Wong 2005, Beveren 2012)

Estymacja funkcji produkcji - główne problemy

- **(P1) problem endogeniczności** czynników produkcji (*ang. simultaneity or endogeneity bias*), dodatnia korelacja między nakładami pracy i kapitału a TFP ► estymatory KMNK są niezgodne, ► obserwujemy dodanie obciążenie w elastyczności produktu pracy oraz niedoszacowanie elastyczności produktu względem kapitału
- **(P2) problem obciążonej selekcji próby** (*ang. selection bias, endogeneity of attrition*) - pominięcie w estymacji firm, które kończą działalność lub ją rozpoczynają powoduje brak zgodności w estymacji ► wyższy TFP obniża szansę na wyjście z rynku
- **(P3) problem pominiętych cen** (*ang. omitted price bias*) ► uaktualnianie cen czynników produkcji w oparciu o deflatory wyznaczone na poziomie działów PKD stanowi tylko przybliżenie indywidualnych cen firm

Pomiar TFP w oparciu o funkcję produkcji Cobba-Douglasa -metoda funkcji kontrolnych

$$Y_{it} = TFP_{it} U_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}$$
$$\log TFP_{it} = \beta_0 + \omega_{it}$$
$$y_{it} = \beta_0 + \omega_{it} + \beta_k k_{it} + \beta_l l_{it} + u_{it}$$

$$\log \widehat{TFP}_{it} = y_{it} - \widehat{\beta}_k k_{it} - \widehat{\beta}_l l_{it}$$

- ω_{it} jest zmienną stanu w problemie decyzyjnym firmy polegającym na wyborze czynników produkcji
- składnik losowy u_{it} jest związany ze wszelkimi błędami pomiaru zmiennych oraz reprezentuje tzw. nieprognozowany szok produktywności
- nieobserwowalna produktywność ω_{it} jest przybliżana za pomocą funkcji kontrolnych (zmiennych proxy) por. Wooldridge (2015)

Estymacja funkcji produkcji

-metoda funkcji kontrolnych (Olley i Pakes 1996)

- w modelu zakłada się, że dynamika ω_{it} jest znana kierującym przedsiębiorstwem, nieobserwowalna na zewnątrz firmy, opisana za pomocą procesu Markowa:

$$\omega_{i,t+1} = E(\omega_{i,t+1} | \omega_{i,t}) + \xi_{i,t+1}$$

- przedsiębiorstwo i biorąc pod uwagę swój poziom produktywności z poprzedniego okresu oraz wielkość kapitału decyduje o tym, czy będzie dalej kontynuować swoją działalność na rynku ► minimalny poziom produktywności, $\overline{\omega_{it+1}}$, niezbędny do pozostania na rynku
- firma maksymalizuje bieżące zdyskontowane przyszłe zyski przy warunkach określających przez dynamikę zmiennych stanu k_{it}, ω_{it} ► optymalny wybór zmiennej proxy $p_{it} = p_t(k_{it}, \omega_{it})$
- jeśli wielkość p_{it} jest dodatnia oraz $p_t(k_{it}, \omega_{it})$ jest ściśle rosnąca ze względu na produktywność ω_{it} to wówczas

$$\omega_{it} = h_t(p_{it}, k_{it}), \quad h_t = p_t^{-1}$$

Estymacja funkcji produkcji

-metoda funkcji kontrolnych (Olley i Pakes 1996)

Etap 1: (1) $y_{it} = \phi_{it} + \beta_l l_{it} + u_{it}$

➤ przybliżamy nieznaną funkcję ϕ_{it} ,

$$\phi_{it} = \phi(p_{it}, k_{it}) = \beta_0 + \beta_k k_{it} + \omega_{it} = \beta_0 + \beta_k k_{it} + h_t(p_{it}, k_{it})$$

wielomianem zależnym od wielkości zmiennej proxy i kapitału,

➤ estymujemy β_l oraz funkcję ϕ_{it} z równania (1) ► LS series estimator (Andrews 1991)

Etap 2: (2) $P_{i,t+1|t} = \Phi(\alpha'x_{it})$

➤ objaśniamy warunkowe prawdopodobieństwo przetrwania firmy

$$P_{i,t+1|t} = \Pr(\omega_{it+1} > \overline{\omega_{it+1}}|F_t)$$

za pomocą wektora $x_{it} = [k_{it}, p_{it}, k_{it}^2, k_{it}p_{it}, p_{it}^2, \dots]$ ► MLE

Etap 3: (3) $y_{it+1} - \hat{\beta}_l l_{it+1} = \beta_k k_{it+1} + g(\hat{\phi}_{it} - \beta_k k_{it}, \widehat{P_{i,t+1|t}}) + e_{it+1}$

➤ estymujemy β_k z nieliniowego równanie regresji (3) dla firm, które przetrwały

➤ $e_{it+1} = \xi_{it+1} + u_{it+1}$, g jest wielomianem ► LS series estimator

Estymacja funkcji produkcji

-modele Olley'a-Pakesa, Levinsohna-Petrina

- model Olley'a-Pakesa (1996)

p_{it} = inwestycje

- model Levinsohna-Petrina (2003)

p_{it} = zużycie materiałów i energii

- procedura estymacji w modelach OP i LP, poprzez uwzględnienie w równaniu funkcji produkcji odwrotności ilorazu Millsa:

$E(\omega_{it+1} | \omega_{it}, \omega_{i,t+1} > \overline{\omega_{it+1}}) = f(\omega_{it}, \overline{\omega_{it+1}}) = g(\phi_{it} - \beta_k k_{it}, P_{i,t+1|t})$
pozwała na rozwiązanie problemów jednoczesności czynników produkcji i obciążonej selekcji próby

- modele OP i LP bez korekty na wyjście firm z rynku można estymować za pomocą metody GMM (Wooldridge 2009)

Pomiar TFP dla przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

- dane i wstępne przetwarzanie

- zbiory danych wykorzystane w badaniu pochodzą z rocznych sprawozdań o działalności gospodarczej przedsiębiorstw za lata 2005-2016 ▶ formularz statystyczny SP - Roczna ankieta przedsiębiorstw
- zastosowano ekspercką manualną imputację i edycję danych
- 585 tys. obserwacji i stanowi 67% wszystkich obserwacji zarejestrowanych w sprawozdaniach SP za latach 2005-2016
- średnio ponad 48 tys. firm rocznie, dane obejmowały 4,6 mln pracowników i roczną sprzedaż na poziomie 1,4 bln zł
- jest to większość sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, jednakże warto podkreślić, że próba nie została wybrana przy zastosowaniu reprezentatywnej metody

Pomiar TFP dla przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

- estymacja funkcji produkcji

- klasyczny model regresji liniowej (model KMNK)
- modele danych panelowych ze efektami indywidualnymi, w tym estymator stałych efektów indywidualnych (model FE) oraz estymator losowych efektów indywidualnych (model RE)
- metody funkcji kontrolnych: model Olley'a-Pakesa, model Levinsohna-Petrina
- model Levinsohna-Petrina z trendem, model Levinsohna-Petrina z trendem i z ruchomym 3 letnim oknem estymacji

Wyniki estymacji funkcji produkcji w Polsce, 2005-2016

$$y_{it} = \beta_0 + \log TFP_{it} + \beta_k k_{it} + \beta_l l_{it} + u_{it}$$

	<i>LP</i>	<i>LP z regułą wyjścia z ryнку</i>	<i>OP z regułą wyjścia z ryнку</i>	<i>FE</i>	<i>RE</i>	<i>KMNK</i>
β_l	0,7607***	0,7607***	0,7355***	0,7907***	0,8156***	0,8443***
β_k	0,1560***	0,1666***	0,0578***	0,0809***	0,0969***	0,1260***
$\beta_l + \beta_k$	0,9167***	0,9273***	0,7933***	0,8717***	0,9124***	0,9703
Średnia log(<i>TFP</i>)	4,0074	3,9323	4,7895	4,3589	4,1802	3,9162
Zmienność log(<i>TFP</i>)	0,7582	0,7590	0,7917	0,7817	-	-
<i>n</i>	584 893	584 893	511 369	584 893	584 893	584 893

Opis:* p-wartość =0,05, ** p-wartość = 0.01, *** p-wartość = 0.001 dla testów t-Studenta dla $H_0: \beta_l = 0$ oraz dla $H_0: \beta_k = 0$ oraz testów Walda dla $H_0: \beta_l + \beta_k = 1$

Wyniki estymacji funkcji produkcji w Polsce, 2005-2016

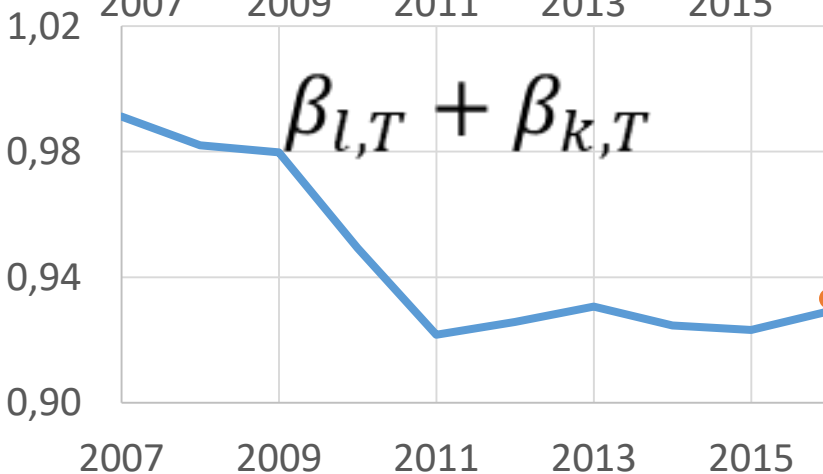
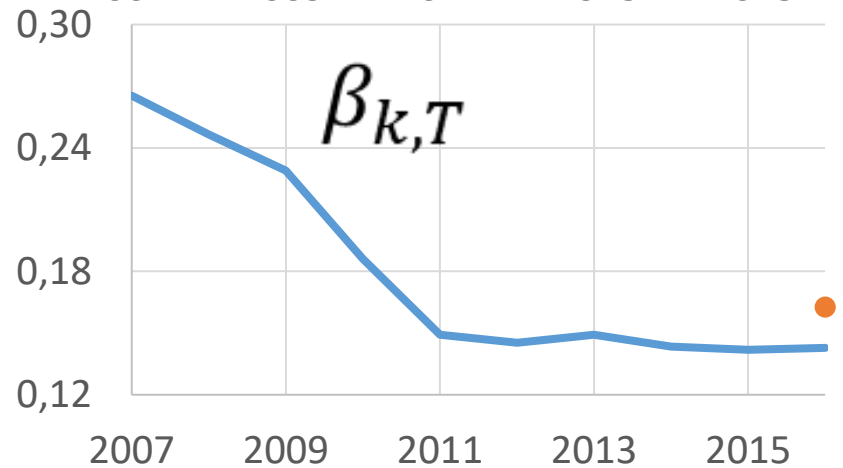
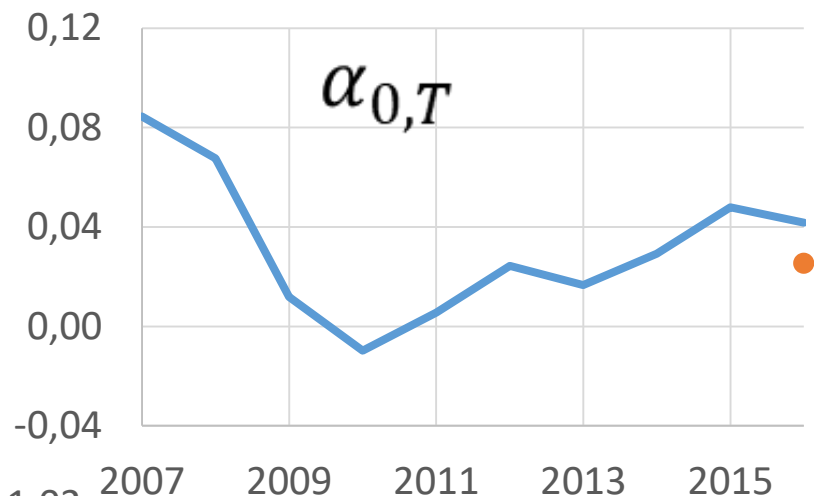
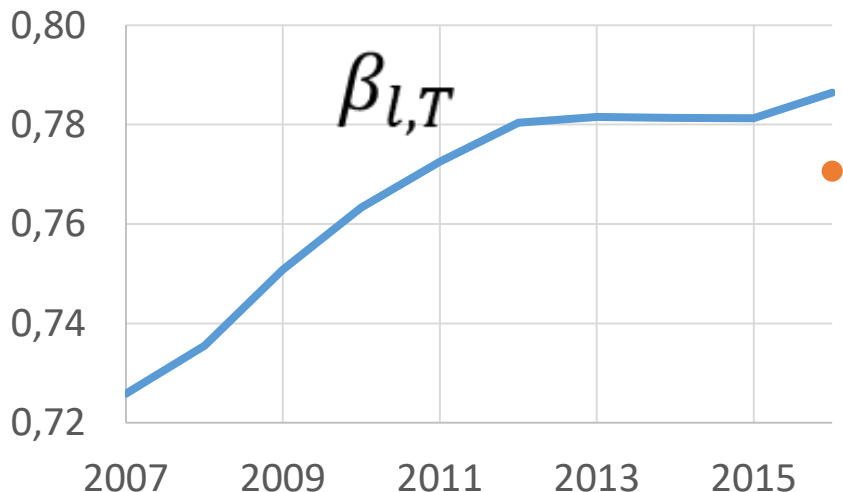
$$y_{it} = \beta_{0,T} + \alpha_{0,T}t + \log TFP_{it} + \beta_{k,T}k_{it} + \beta_{l,T}l_{it} + u_{it}, \quad t = T - 2, T - 1, T$$

	<i>LP z liniowym trendem, 3 okresowe ruchome okno estymacji</i>					
T	2007	2009	2011	2013	2014	2016
$\beta_{l,T}$	0.7259***	0.7509***	0.7725***	0.7815***	0.7813***	0.7864***
$\beta_{k,T}$	0.2654***	0.2289***	0.1492***	0.1491***	0.1433***	0.1428***
$\alpha_{0,T}$	0.0844***	0.0118***	0.0056***	0.0166***	0.0292***	0.0417***
$\beta_{l,T} + \beta_{k,T}$	0.9913	0.9798	0.9217***	0.9307***	0.9246***	0.9292***

Opis: * p-wartość = 0,05, ** p-wartość = 0.01, *** p-wartość = 0.001 dla testów t-Studenta dla $H_0: \beta_{l,T} = 0$ oraz dla $H_0: \beta_{k,T} = 0$ oraz testów Walda dla $H_0: \beta_{l,T} + \beta_{k,T} = 1$

Wyniki estymacji funkcji produkcji w Polsce, 2005-2016

$$y_{it} = \alpha_{0,T}t + \log TFP_{it} + \beta_{k,T}k_{it} + \beta_{l,T}l_{it} + u_{it}$$

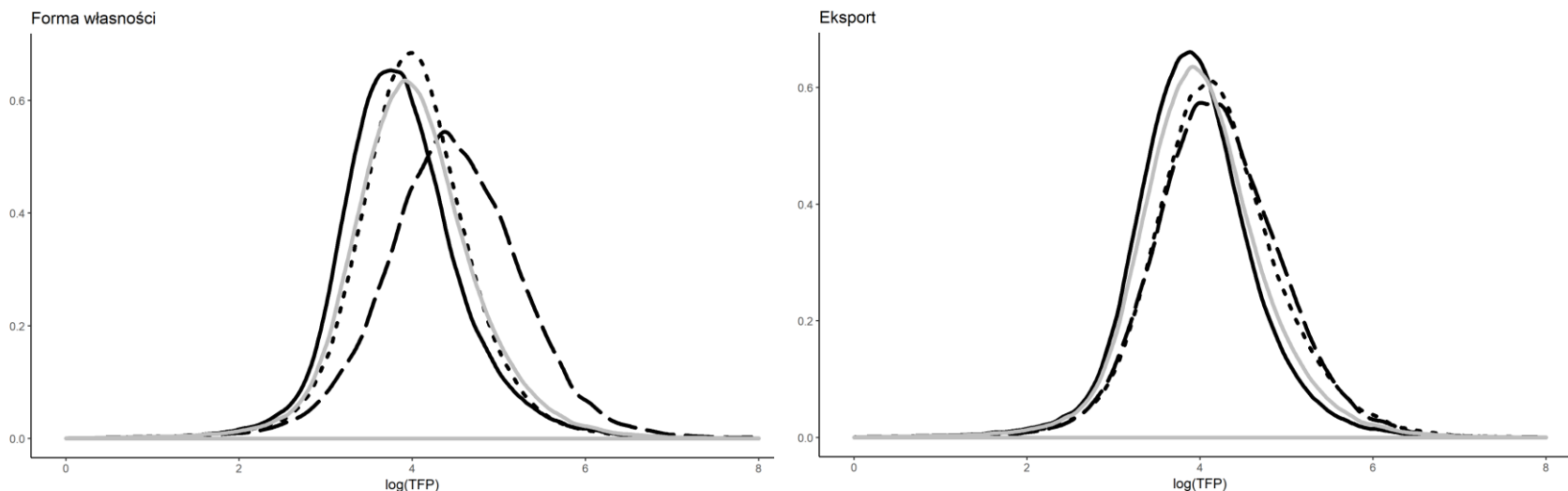

Opis: modele LP z trendem: niebieska linia: ruchome 3
letnie okno estymacji, czerwony punkt próba 2005-2016

Rozkłady warunkowe logTFP

- forma własności, eksport

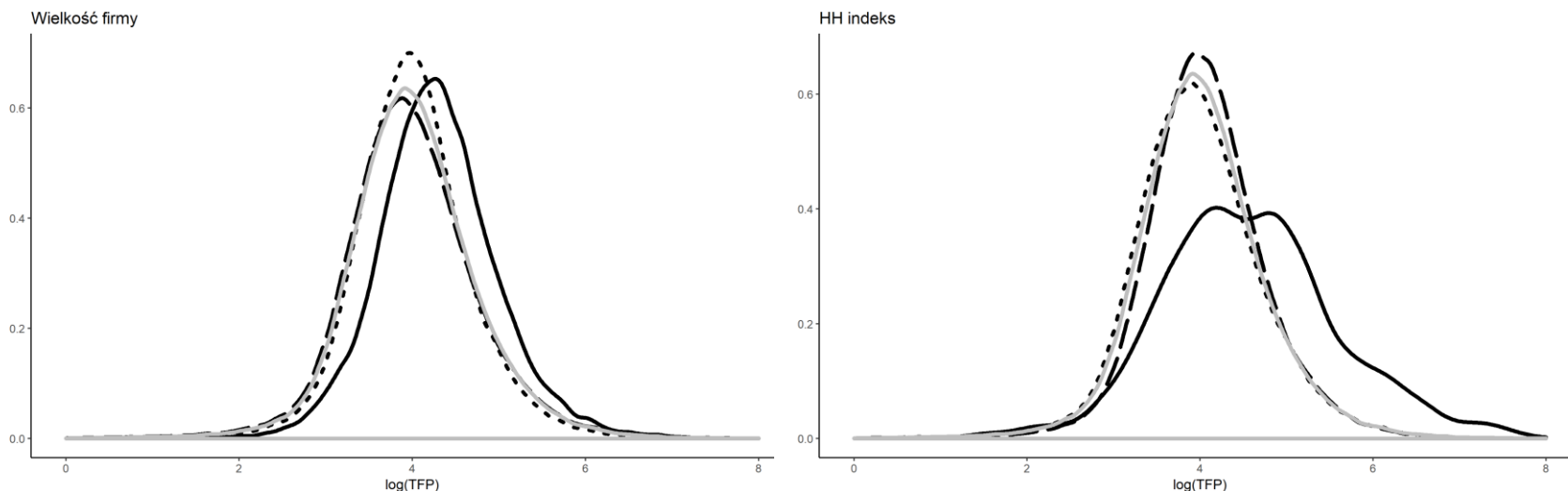
Opis: estymacja gęstości $\log(\text{TFP})$ przy użyciu jądrowych estymatorów gęstości z jądrem gaussowskim, rozkład TFP dla całej próby (szare ciągłe linie);

lewy panel: rozkłady $\log\text{TFP}$ względem **formy własności**, przedsiębiorstwa z dominującym: kapitałem zagranicznym (linia przerywana), krajowym kapitałem prywatnym (linia kropkowana), kapitałem publicznym (czarna ciągła linia);

prawy panel: rozkłady $\log\text{TFP}$ względem **intensywności eksportu**, przedsiębiorstwa: z dominującym udziałem eksportu w przychodach (linia przerywana), z dodatnimi przychodami z eksportu (linia kropkowana), z brakiem eksportu (czarna ciągła linia)

Rozkłady warunkowe logTFP

- wielkość firmy, koncentracja rynku

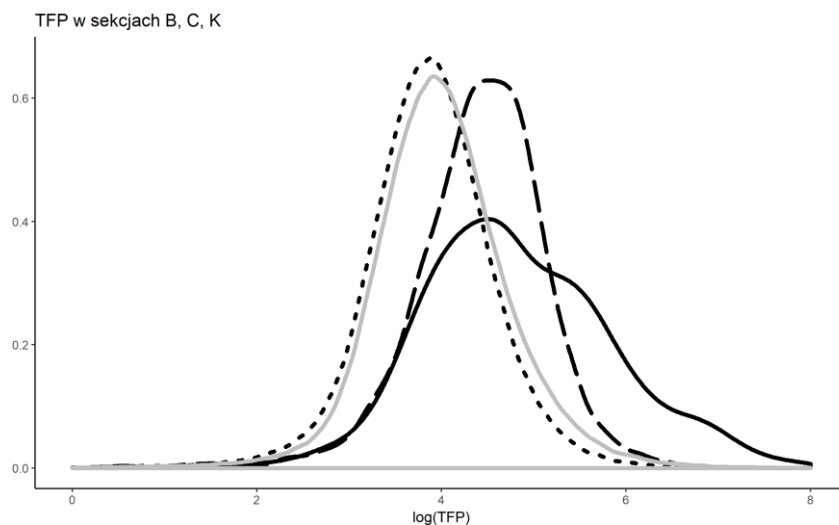
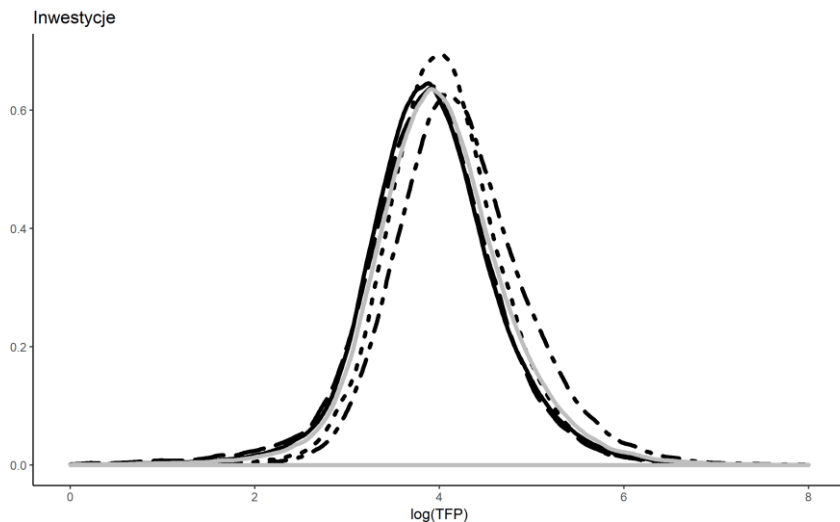
Opis: estymacja gęstości $\log(\text{TFP})$ przy użyciu jądrowych estymatorów gęstości z jądrem gaussowskim, rozkład TFP dla całej próby (szare ciągłe linie);

lewy panel: rozkłady TFP względem **wielkości firmy**: średnie przedsiębiorstwa ($L \leq 50$, linia przerywana), duże przedsiębiorstwa ($L \in (50, 250]$, linia kropkowana), bardzo duże firmy ($L > 250$, czarna ciągła linia);

prawy panel: rozkłady TFP względem **koncentracji rynku**: firmy na rynkach z niską koncentracją ($HH \leq 0,01$, linia przerywana), przedsiębiorstwa z rynków o przeciętnym poziomie koncentracji ($HH \in (0,01; 0,2]$, linia kropkowana), firmy działające na rynkach z bardzo dużą koncentracją ($HH > 0,2$, czarna ciągła linia)

Rozkłady warunkowe logTFP

- stopa inwestycji, sekcje PKD

Opis: estymacja gęstości $\log(\text{TFP})$ przy użyciu jądrowych estymatorów gęstości z jądrem gaussowskim, rozkład TFP dla całej próby (szare ciągłe linie);

lewy panel: rozkłady TFP względem **stopy inwestycji**: wysoka stopa inwestycji ($I_r > 0,25$, linia przerywana), średnia stopa inwestycji ($I_r \in (0,1; 0,25]$, linia kropkowana), niska stopa inwestycji ($I_r \in (0; 0,1]$, linia kropkowano-przerywana), przedsiębiorstwa z ujemną stopą inwestycji ($I_r \leq 0$, czarna ciągła linia);

prawy panel: rozkłady TFP względem **sekcji PKD**: sekcja B: Górnictwo i Wydobywanie (linia przerywana), sekcja C: Przetwórstwo Przemysłowe (linia kropkowana), sekcja K: Działalność Finansowa i Ubezpieczeniowa (czarna ciągła linia)

Determinanty indywidualnej produktywności przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

- zmienna objaśniana: wskaźnik łącznej produktywności, $\hat{\omega}_{it} = \log \widehat{TFP}_{it}$, wyznaczony z modelu Levinsohna-Petrina
- zmienne objaśniające : forma własności (własność 3, kategorie), intensywność eksportu (eksport, 3 kategorie), stopa inwestycji (inwestycje, 4 kategorie), wielkość firmy (wielkość, 3 kategorie), indeks Herfindahla-Hirschmana koncentracji rynku (HH, 3 kategorie), sekcja PKD oraz zmienne 0-1 dla każdego roku
- panelowe modele dwukierunkowe z efektami indywidualnymi, sektorowymi i czasowymi
- klasyczny estymator KMNK, estymator międzygrupowy (BE), estymatory z indywidualnymi efektami stałymi (FE) oraz efektami losowymi (RE)
- test Mundlaka odrzuca modele RE na rzecz modeli FE
- test autokorelacji Wooldridge'a dla reszt z modelu FE wskazuje na silną autokorelację składnika losowego i w konsekwencji na błędną specyfikację modelu
- ostatecznie wybrano panelowy model autoregresyjny i systemowy estymator uogólnionej metody momentów sGMM (Blundell and Bond, 1999)

Determinanty indywidualnej produktywności przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

Determinanty		KMNK	FE	RE	BE	sGMM1	sGMM2
$\log TFP_{it-1}$						0.608***	0.616***
własność	1	0.144***	-0.086***	0.010**	0.092***	0.071	0.117***
	2	0.504***	-0.131***	0.152***	0.412***	0.108*	0.201***
eksport	1	0.276***	0.018***	0.064***	0.360***	0.042	0.210***
	2	0.230***	0.082***	0.134***	0.268***	0.103	0.293***
wielkość	1	-0.018***	-0.029***	-0.010***	-0.018**	0.089	0.002
	2	0.151***	-0.047***	0.027***	0.179***	0.209**	0.107*
HH	1	-0.110***	-0.002	-0.016***	-0.133***	0.138	0.001
	2	0.481***	0.121***	0.177***	0.596***	2.791***	2.102***
inwestycje	1	0.238***	0.094***	0.111***	0.399***	0.076***	0.073***
	2	0.122***	0.048***	0.057***	0.218***	0.079*	0.047*
	3	0.033***	-0.056***	-0.045***	0.119***	0.007	-0.053*
inwestycje(-1)	1	0.160***	0.023***	0.038***	0.257***	0.005	-0.003
	2	0.050***	-0.006**	0.000	-0.039*	0.057*	0.025
	3	-0.008*	-0.056***	-0.054***	-0.183***	0.101*	0.040

Podsumowanie

- modele funkcji kontrolnych adresują (częściowo) problemy endogeniczności i obciążonej selekcji próby, jednakże otrzymane wartości elastyczności kapitału są nadal niższe od oczekiwanych
- po GKF odnotowuje się malejące efekty skali oraz silny spadek elastyczności wartości dodanej względem kapitału
- występuje silna persystencja w dynamice logarytmu produktywności
- potwierdzono zależność $\log TFP$ od formy własności, stóp inwestycji, wielkości eksportu oraz wielkości firmy
- zauważono sektorowe zróżnicowanie rozkładów produktywności przedsiębiorstw oraz ich silną zależność od indeksu koncentracji rynku

Dziękujemy za uwagę

Mirosław Błażej

GUS, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów

Mariusz Górajski

GUS, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów,
Uniwersytet Łódzki, Katedra Ekonometrii